

„Práva“ lidská - děj (= práva člověka)

Myšlenkově „uchopit“ to, o čem mluvíme jako o „lidských právech“, nelze přiměřeně, pokud zapomínáme na člověka jako jednotlivý subjekt, k němuž ta „práva“ jakoby přicházejí (není tomu tedy tak, že je „má“ jako cosi, co může „držet“ a „mít v majetnictví“) a on je má, může a musí spoluustavovat a spoluuplatňovat. A to uplatnění je možné vždy jen ve vztahu k „těm druhým“, a ten vztah sám musíme chápat dějově (a dokonce dějinně). To, co k lidskému subjektu, k jednotlivému člověku „přichází“ jako jeho právo (tedy nikoli jako jedno obecné právo, které je nebo může být přiznáváno tomu či onomu jednotlivci), je vlastně výzvou, co „pravého“ má činit, je tedy poukazem k „tomu pravému“, co má právě teď a zde být uskutečněno, uděláno, provedeno, uplatněno, a to zase nikoli jen všeobecně, nýbrž především právě jím samým (i když vzhledem k souvislostem s „těmi druhými“ to má vazby také na to, co je „tím pravým“ pro druhé a jak mají, mohou a musí navzájem respektovat taková „individuální“, „jednotlivá“ oslovení těch druhých atd., což v důsledcích vede i k pochopení výzev pro celé skupiny etc.). Lidská práva nelze uplatňovat individuálně a bez ohledu na „ty druhé“ (bez souvislostí s „těmi druhými“), neboť mohou být rozumně a perspektivně uskutečňována pouze ve spolupráci s druhými. Přesto nelze z toho vyvozovat, že jsou eo ipso v „moci“ lidí (třeba jen skupiny lidí). Platí to ostatně dost podobně jako uplatňování pravdy: nejde to bez lidí a bez lidské vzájemné spolupráce, ale nejsou to lidé, kdo o té pravdě rozhodují, kdo jí vládne, kdo nad ní mají moc. Znamená-li metafyzika úsilí myšlenkově se zmocnit veškeré skutečnosti, pak nepochybně platí, že z toho „ovládání“ je vyloučena každá „skutečnost“, kterou takto ovládat nelze a které se takto zmocňovat nelze. Jestliže Francis Bacon svým heslem „Knowledge is Power“ přesně vyjádřil cíl poznání a vědění, jak mu rozuměla jeho doba i doba po něm následující (tj. tzv. „modernita“), bylo tím věrně vyjádřeno úsilí o „ovládnutí“ pravdy, o nadvládu nad pravdou. Taková nadvláda ovšem není možná, a pokud se o ni někdo pokouší, deformuje, degraduje, pervertuje smysl toho, čemu říká „pravda“. A podobně tomu je s „lidskými právy“: jsou „lidská“ pouze proto, že jsou platná pro lidi, ale nikoli proto, že je lidé vymysleli a ustanovili. A právě proto, že jsou tato „práva“ záležitostí spolupráce lidí – a také vzájemného respektu lidí – jsou úkolem, programem, rozvrhem, který je nutno vždy znovu naplňovat a uskutečňovat. Nejsou tedy ničím, co by bylo možno chtít definitivně předmětně vymezit, co by bylo čímsi daným, čeho by se člověk mohl zmocňovat, ale je to výzva, která k lidem přichází, aby byla vyslyšena a poslušně uskutečňována.

(Písek, 070430-2.)